

ARCHEOLOGICKÉ CENTRUM
OLOMOUC

PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

ROČENKA 2013

Olomouc 2014

OBSAH

1. Archeologické centrum Olomouc, příspěvková organizace, v roce 2013

1.1. Rok 2013 v životě organizace – <i>Jaroslav Peška, Mojmír Bém</i>	5
1.2. Ekonomika Archeologického centra Olomouc	22
1.3. Organizační a personální struktura	23

2. Z činnosti Archeologického centra Olomouc, příspěvkové organizace

2.1. Archeologické záchranné akce zahájené v roce 2013 nebo pokračující z roku 2012	25
2.1.1. Uskutečněné záchranné archeologické výzkumy	25
2.1.2. Odborné archeologické dohledy, jejichž náklady byly hrazeny investory	29
2.1.3. Odborné archeologické dohledy uskutečněné v režii ACO	33
2.2. Nálezové zprávy odevzdané v roce 2013 do archívu Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i.	34
2.3. Bibliografie zaměstnanců Archeologického centra za rok 2013	36

3. Odborné příspěvky

Nadzemní sloupové konstrukce na sídlišti kultury s lineární keramikou v Hulíně – Pravčicích v trati „Višňovce“ <i>Lenka Laurinová</i>	39
Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou z lokality Křenovice 2 v trati „Vinice“ (okres Přerov) <i>Martina Kršková</i>	64
Eneolitické hradisko na katastru Stavenice a Úsova. Předběžná zpráva o záchranném archeologickém výzkumu v letech 2012 a 2013 <i>Miroslav Daňhel</i>	86
Moderní výzkum eneolitického mohylníku v Dřevohostickém lese na východní Moravě – prvotní dosažené výsledky <i>Jaroslav Peška, Petr Kříšťuf, Ladislav Rytíř, Ondřej Švejcar, Michal Hejcman, Kateřina Součková</i>	109
Osek nad Bečvou 1 – epišňůrová osada ze starší doby bronzové v Moravské bráně <i>Jaroslav Peška, Arkadiusz Tajer</i>	133
Nález kamenné palice s vrubem z lokality Říkovice (okr. Přerov) <i>Arkadiusz Tajer</i>	159
Sídlištní objekty velatické kultury z Hulína – Pravčic 2 <i>Vendula Vránová</i>	170
Laténské osídlení Nemílan <i>Marek Kalábek</i>	196
Raně středověké sídliště na lokalitě Olomouc-Řepčín, „Horní nivy“ <i>Kateřina Pomykalová</i>	216
Předběžná zpráva o zkoumané části fortifikace v Jiráskově ulici v Hranicích <i>Jakub Vrána</i>	234

Ročenka 2013

Bém, M. – Peška, J. (eds.)
Olomouc, 2014

Překlad: Helena Sedláčková, Lenka Laurinová (s. 52-53),
Miroslav Daňhel (s. 92-93), Kateřina Pomykalová (s. 224-225),
Lukáš Šín (s. 252-253), Ljuba Svobodová (s. 269).

Překlad © Archeologické centrum Olomouc, 2013

© Archeologické centrum Olomouc
příspěvková organizace, 2014

ISBN 978-80-86989-26-6

Moderní výzkum eneolitického mohylníku v Dřevohostickém lese na východní Moravě, prvotní dosažené výsledky

Jaroslav Peška, Petr Křišťuf, Ladislav Rytíř, Ondřej Švejcar,
Michal Hejman, Kateřina Součková

1 Úvod

Jedním z cílů společného projektu Katedry archeologie FF ZČU v Plzni, Archeologického centra Olomouc a Katedry historie FF UP v Olomouci ESF OP VK „Partnerství ve výzkumu a prezentaci archeologického kulturního dědictví“ (reg. č. CZ. 1. 07/2. 4. 00/17. 0056) se stal moderní tříletý (2011–2013) sezónní výzkum mohylového pohřebiště ze závěru eneolitu v Dřevohostickém lese (k. ú. Dřevohostice) za maximálního využití mezioborové spolupráce archeologie, geofyziky, geologie, archeobotaniky, palynologie, pedologie a dalších oborů.

Pohřební ritus je v období pozdního eneolitu vcelku dobře znám. Z obou pohárových kultur (kultura se šňůrovou keramikou a se zvoncovitými poháry) dnes evidujeme v Čechách a na Moravě tisíce hrobů na stovkách pohřebišť, která se nám drtivou většinou jeví jako plochá, některé nepřímé indicie svědčí o jejich původním překryvu (NEUSTUPNÝ 2008). Fyzicky existující mohylové násypy jsou u nás vzácností a evidujeme je především v oblasti střední Moravy (TUREK ET AL. 2011). Jejich výzkum probíhal amatérsky od 80. a 90. let 19. stol. po první čtvrtinu 20. století (ČERVINKA 1934). Bližší informace o konstrukci těchto mohyl a jejich využívání k pohřebním i jiným účelům jsou tak velmi sporadické resp. chybí úplně.

Kromě podrobné rekognoskace a dokumentace mohylníku se výzkum soustředil prostřednictvím zvoleného příkladu na poznání procesu budování a následného využívání mohyl a mohylových pohřebišť v závěru eneolitu, včetně nikdy nezkoumané plochy mezi mohylovými násypy. K hlavním otázkám projektu patřilo, zda pozdně eneolitické mohyly byly budovány jednorázově jako pohřební monumenty jednotlivců nebo zda se jedná o postupně navyšované a rozšiřované konstrukce pro kolektivní pohřbívání rodin či komunit. Kromě toho bylo cílem výzkumu i poznání využití prostoru mezi mohylami, a to jak k pohřebním účelům, tak dalším rituálním, popřípadě profánním aktivitám, příp. identifikace dalšího pravěkého osídlení. Plánovaná památková ochrana mohylníku pak logicky naváže a využije poznatků získaných během výzkumu.

2 Dřevohostický mohylník

Jako pilotní lokalita bylo zvoleno mohylové pohřebiště v Dřevohostickém lese obsahující podle starších pramenů pohřby jak kultury se šňůrovou keramikou tak i kultury zvoncovitých pohárů. Dřevohostice patří do tzv. skupiny východomoravských mohyl, jejímž specifickým jsou mohylová pohřebiště ze závěru eneolitu a střední–mladší doby bronzové dodnes částečně zachovalá v lesích mezi řekou Bečvou a Hostýnskými vrchy. Z vědeckého hlediska skýtají jedinečnou možnost studia vzájemných kontaktů dvou fenoménů evropského pozdně eneolitického vývoje v rámci společného pohřebního areálu, konstrukcí mohylových násypů, chování následujících generací k mohylám předků, využívání prostoru mohylníku k funerálním i dalším aktivitám apod. Jejich dosavadní

selektivní a metodicky nedostatečný výzkum však neodpovídá nárokům kladeným na dnešní moderně vedené archeologické výzkumy.

Mohylové pohřebiště v Dřevohostickém lese je situováno na protáhlé terénní vyvýšenině, která se táhne přibližně ve směru SSV–JJZ od obce Bezuchov k Nahošovicím (obr. 1) v nadmořské výšce 300–302 m. To předurčuje i rozložení mohyl na pohřebišti, které respektuje průběh této vyvýšeniny a mohyly se tak táhnou v úzkém pásu hřbetu náhorní roviny mezi výše zmíněnými obcemi. Rozmístění mohyl však není pravidelné, ale vytvářejí menší skupiny. I. L. Červinka (1934) a po něm L. Šebela (1999) jich vyčlenili devět. Celkem bylo podle nich v prostoru Dřevohostického lesa identifikováno 32 mohyl, pod kterými byly objeveny pohřby kultury se šňůrovou keramikou a kultury zvoncovitých pohárů (obr. 2). Jedná se o největší zachovalé mohylové pohřebiště ze závěru eneolitu na území České republiky. Terénní průzkum v r. 2005 s GPS lokací stávajících mohyl jich zaznamenal 24 v 7 výrazných skupinách; stejná prospekce z r. 2011 (obr. 3) evidovala 30 mohyl v 7 skupinách (skupina v trati „Pláňava“ je dnes proměněna na pole, nepočítána velká mohyla v trati „U zajíčka“).

V minulosti probíhaly na lokalitě výzkumy pouze ve dvou etapách, resp. zdejší mohyly odkrývali dva badatelé. Prvním byl F. Příkryl, který v roce 1889 rozpoznal v Dřevohostickém lese 11 mohyl a 7 z nich prozkoumal. Na jeho výzkumy navázal v první čtvrtině 20. století I. L. Červinka, kterému se podařilo objevit 32 mohylových násypů, z čehož asi polovinu sám prokopával. Vyzvednuta z nich byla keramika (včetně dřevohostických džbánek), kamenné sekeromlaty a sekerky, štípané nástroje (nejčastěji označované jako nožičky). Podle jeho záznamů náležely jak kultuře se šňůrovou keramikou (MŠK) tak i kultuře zvoncovitých pohárů (KZP). V nejjihnější skupině na „Pláňavě“ zmiňuje celkem 10 mohyl (2 neprozkoumané) patřící většinou KZP a pod nimi ležící sídliště jordanovské skupiny (ČERVINKA 1909, Tab. V; 1934, 6–7, obr. 7).

3 Severní skupina mohyl

Náš výzkum se zaměřil na nejsevernější výraznou skupinu mohyl blízko okraje lesa nedaleko obce Bezuchov. I. L. Červinka ji ve svém rukopise (1934, 6) popisuje takto: „Mohyly ve skupině bezuchovské v houští v rohu lesa pod Bezuchovem byly ohromné. P. Fr. Příkryl znal jich r. 1889 asi 5 a 4 z nich prokopával. R. 1920 zjistil jsem jich celkem 7, čtyři s mohutnými násypy až 2^{1/2} m zvýší a tři rozlezlé, ale přeci dobře znatelné.“ Na Červinkově celkovém plánu mohyla označená jako č. 8 (stala se předmětem našeho bádání) však neodpovídá žádnému popisu (cf. ČERVINKA 1909, 55; 1911, 69–71), ve shrnujícím rukopise chybí (ČERVINKA 1934, 4 ad.) a je nasnadě se do budoucna pokusit o její správnou identifikaci. Mohyly ve skupině jsou vesměs dobře rozeznatelné, kromě prokopaných středů zde najdeme i mohyly zcela neporušené. Platí to i pro těsně sousedící dvojici mohylových násypů zcela na SV okraji skupiny (obr. 4), navíc dle původní Červinkovy datace se ve skupině mají nacházet hroby obou kultur, takže se nabízela i případná možnost konfrontace vzájemného vztahu.

4 Metodika výzkumu, multioborová spolupráce

Terénní archeologický výzkum v Dřevohosticích byl rozdělen na nedestruktivní průzkum a destruktivní sondážní výzkum jedné z mohyl. Proběhlo zaměření všech identifikovatelných mohyl pomocí GPS (viz výše) a mohylová skupina I byla navíc zaměřena totální stanicí. Archeogeofyzikální prospekce se také soustředila na skupinu I a posléze na jižní partii mohylníku v trati „Prostřední les a Pláňava“ (MILO 2011; 2012; TENCER/MILO 2013).

Současně probíhal ve dvou etapách povrchový sběr (2012, 2013) okolí mohylníku. Byl pořízen a vyhodnocen laserový 3D snímek (LiDAR) celého Dřevohostického lesa, na němž je většina mohylových skupin dobře patrná, objevena byla zcela nová skupina (viz dále). Před vlastním započítáním sondážních a části geofyzikálních prací byl celý prostor skupiny I podroben detektorové prospekci. S výjimkou několika kovových kusů recentního „šrotu“ nebyl průzkum ani na mohylových pláštích ani mezi mohylami pozitivní.

Pro sondáž byla zvolena metoda odkryvu pláště mohyly a jejího bezprostředního zázemí ve čtvercové síti s kontrolními bloky. Velikost čtverců byla stanovena na 5×5 m (obr. 5). Odkryv probíhal po dvacetimetrových mechanických úrovních, přičemž byla pořizována fotografická dokumentace každé úrovně a plán pomocí totální stanice. V nutných případech byl odkryv veden pouze po desetimetrových vrstvách. Profily byly dokumentovány kresebně a fotogrammetricky. Nálezy byly zaměřovány pomocí totální stanice. Prakticky veškerý sediment byl na hrubo prosíván (oka 10×10 mm), z každé vrstvy byly odebrány vzorky sedimentu na proplavení (posléze se ukázalo jako negativní – *informace P. Kočára*). V průběhu výzkumu byly odebrány vzorky na půdní chemické analýzy, když se ukázalo, že např. odběr palynologických vzorků, díky pH prostředí, nemá smysl. Ze stěžejních nálezových situací byly odebrány uhlíky na radiokarbonové datování.

4.1 Povrchový sběr

Podrobný systematický povrchový sběr okolí mohylníku probíhal ve dvou etapách s vymezením zájmového území 500 m od okraje lesa na všechny světové strany (obalová zóna). Takto zvolené území bylo rozděleno na čtverce o straně 50×50 m a jako náhodný výběr zvoleno 140 čtverců (10 %) k vlastnímu sběru. Ten byl realizován v každém čtverci metodou „větrník“ 4 sběrači. Pozice každého nalezeného artefaktu byla v rámci čtverce zaznamenána, u důležitějších nálezů zaměřena pomocí GPS. Ve druhé etapě byla prověřována již jen koncentrace keramiky a štípané industrie na dvou nejvýraznějších polohách (Hradčany, Dřevohostice). Výsledkem je naprosto jasná koncentrace keramiky a kamenných předmětů (BI a ŠI) na katastru obcí Hradčany, Nahošovice a Dřevohostice v tratích „Příčky“, „Na výsluní“ a „Pláňavy“. Dá se zde předpokládat osídlení z neolitu/eneolitu a doby bronzové (obr. 6). Na místech geofyzikou potvrzeném zničeném mohylníku v trati Pláňavy výsledky povrchového sběru nevyklučují situování již dříve zmíněného sídliště z počátků eneolitu (jordanovská skupina). Předpoklad sídlištní komponenty obou pohárových kultur tak v okolí lesa prozatím naplněn není.

4.2 Zaměření mohyl

Ještě před započítáním destruktivních terénních aktivit byly v roce 2011 zaměřeny všechny známé mohylové násypy pomocí GPS s rozdílným výsledkem (obr. 3). V rámci zkoumané skupiny I pak byly středy mohyl zaměřeny pomocí totální stanice a vytvořen nový přehledný plán skupiny (obr. 4). Detailně byl pomocí totální stanice dokumentován prostor sondy I (plocha 40×20 m) s vytvořením digitálního modelu terénu, kde v důsledku sondáže dojde nepochybně ke změně georeliéfu. Původní situace (r. 2011) tak zůstane zachována v podobě digitálního modelu (obr. 5).

Mohylová skupina I, která se stala předmětem našeho výzkumu, pozůstává z 8 jistých a jedné nejisté mohyly. (*Díky nejasnostem v původním číslování není číslování mohyl ve skupině používáno*). V uskupení mohyl můžeme pozorovat jisté prostorové nepravidlosti. V severovýchodní části se nacházejí 2 mohyly, které leží přesně na západ resp. východ

od sebe. Asi 50 m jižně se nachází největší mohyla na pohřebišti, poblíž které leží menší pravděpodobně neporušená mohyla. Asi 75 m od velké mohyly směrem na ZSZ můžeme identifikovat skupinu dalších 3 mohyl, z nichž jedna se opět jeví jako neporušená. K této skupině by ještě mohla patřit nejistá mohyla asi 20 metrů jihozápadně odtud. Poslední mohyloou v této skupině je osamocený mohylový násep vzdálený asi 50 metrů jihozápadně od výše zmíněné skupiny 3 mohyl (obr. 4). Naše terénní pozorování se v mnohém shodují s výsledky geofyzikální prospekce (viz dále). Vzdálenosti mezi nejbližšími sousedy se pohybují v intervalu 18–60 m, což plně odpovídá zjištěním na „plochých“ pohřebištích (NEUSTUPNÝ 2008, 131; PEŠKA 2013, 113, V TISKU).

4.3 Archeogeofyzikální prospekce

V prostoru mohylové skupiny I byly nejprve k proměření vybrány 3 polygony, ve kterých byla provedena geofyzikální prospekce (MILO 2011; KRISTUF ET AL. 2012, 71, obr. 6), v následujícím roce byla pak plošně proměřena celá severní skupina I systémem 9 na sebe navazujících ploch (50×50 m a 1×12×50 m) o celkové výměře 23 100 m². Aplikován byl Fluxgate magnetometr Ferex se 4 sondami v rastru 0, 25/0, 50 m. Smyslem archeogeofyzikální prospekce bylo identifikovat jednotlivé mohyly a odhalit hrobové jámy zapuštěné do středu nebo do neporušených částí plášťů mohyl, prověřit prostor mezi násypy a příp. lokalizovat další struktury archeologického charakteru. Podle naměřených údajů byla potvrzena přítomnost celkem 9 mohyl ve skupině a dvě nejisté anomálie na SZ okraji skupiny zcela bez násypu (ty se sondáží v r. 2013 nepotvrdily). Dvě na povrchu patrné mohyly se geofyzikálně jednoznačně zachytit nepodařilo (mohly by být neporušené). Z výsledků geofyzikální prospekce také vyplynulo, že s výjimkou dvou byly ve svém středu ostatní mohyly v minulosti prokopány (negativní magnetická anomálie v místě zásahu) a zároveň se zdá, že se v pláštích mohyl 7 a 8 ani ostatních nevyskytují žádné další hrobové jámy.

V jednom případě neporušené mohyly uprostřed skupiny má pozitivní anomálie tvar oválu o rozměrech 2,5×1,5 m s orientací ca ve směru S–J. Tato anomálie by mohla skutečně svědčit o přítomnosti hrobové jámy, snad z doby KZP. Usuzujeme tak na základě orientace anomálie a faktu, že pohřební aktivity na mohylovém pohřebišti v Dřevohostickém lese jsou datovány především do období pozdního eneolitu. Na ploše bylo vysledováno ještě několik lokálních anomálií jevící se částečně jako sídlištní objekty a řada lineárních i lokálních depresí (obr. 7) patrných v terénu dodnes.

Na jaře r. 2013 se archeogeofyzikální prospekce zaměřila při stejné metodice na jižní okraj lesa a přiléhající pole (15 polygonů na 3 plochách o velikosti 2,5 ha), kam je starší literaturou situována skupina mohyl v trati „Dvořákův les“, „Prostřední les“ a „Pláňava“. V prvním případě se jednalo o čtveřici recentním výkopem narušených mohyl. Zajímavá je poznámka o „negativním stínu“ ve vzdálenosti ca 6 m od paty mohyl, který by mohl být vysvětlitelný jako chybějící původní vrstva zeminy použitá v souvislosti s nasypáváním mohyl (TENCER/MILO 2013, 15). V těsném sousedství se objevují terénní deprese.

Větší proměřená plocha (ca 1,9 ha) na okraji lesa a na přilehlém poli zachytila podle očekávání 2 skupiny mohyl. V lese se jedná o skupinku 4 výrazných násypů skoro v řadě až mírném obloučku za sebou, z nichž 3 jsou bezpečně narušené dřívějším výkopem. Nejmenší mohyla (6×5 m) může být neporušená (obr. 8). Slabší anomálie v okolí by mohly náležet zahloubeným sídlištním objektům (cf. údaje o jordanovském sídlišti). Navazující měřená plocha (1,5 ha) na poli v trati Pláňavy vykázala strukturu orbou zničených mohyl, z nichž u 2 nejvýraznějších byl zaznamenán i sekundární zásah do tělesa mohyly (v jednom

případě pozorována v terénu mírná vyvýšenina). Na tuto dvojici navazují téměř lineárně další 4 koncentrace magnetických hodnot interpretovatelné jako zničené nezkoumané mohylové násypy. Navíc byl v těchto místech vyselektován prostor s vyššími magnetickými hodnotami jako pozůstatek potenciální skupiny mohyl (obr. 9). Solitérním dojmem působí patrně neporušená menší mohyla (ca 15 m jižně od skupinky těsně při okraji lesa). V tomto úseku se tak na poli dostáváme k číslu 7 orbou zničených mohyl. Kromě toho početné magnetické anomálie prokazují všude v okolí přítomnost zahloubených nespíše sídlištních objektů (jordanovské sídliště?). V případě anomálií s vysokými magnetickými hodnotami (-150/150 nT) lze uvažovat o výrobních objektech spojených s ohněm čili pecemi nebo o žárovištích souvisejících s pohřebními praktikami (TENCER/MILO 2013, 18).

4.4 Laserové skenování (LiDAR)

Na jaře 2013 byl pořízen kompletní 3D laserový snímek celého Dřevohostického lesa. Všechny námi dosud uváděné skupiny mohyl jsou na něm velmi dobře patrné, rozeznatelné jsou i vkopy do centrálních částí násypů, jak je prováděli výše zmínění badatelé. Novým objevem je skupina ca 7 mohyl v trati Přední les neboli „U zajíčka“ blíže JZ cípu lesa, odkud byla uváděna vždy jen jediná mohyla „velmi rozlehlá, se spáleništěm na úrovni, v ní nalezena jen sekerka kamenná, jiná přeražená a pazourkový nožík, pěkně retušovaný“ (ČERVINKA 1934, 4). Podle popisu náleží by měla velká mohyla náležet MŠK (cf. ŠEBELA 1999, 56, Pl. 15:5). S výjimkou dvou menších mohyl situovaných SSZ od ní relativně ještě na rovině s menším klesáním, je zbytek rozprostřen jihovýchodně a mohyly jsou situovány již na svah spadající k JV (obr. 10). Podle dosavadních zkušeností jsou pozdně eneolitické mohylové hroby alokovány vždy pouze na náhorní rovinky a nikdy na svahy, což je rozdíl oproti mohylám např. z doby bronzové (cf. Pavlovice u Přerova – Prusiný, Záhoří a Pálenina). Zdá se, že na rozdíl od největší z mohyl další nebyly doposud podrobeny žádnému výzkumu. Zde se tak nabízí možnost potenciálního rozvoje budoucího výzkumu, včetně otázky datování zbytku mohylníku.

5 Sondážní výzkum

Terénní odkryv se soustředil na dvě nejseverněji položené mohyly celého pohřebiště. Plocha obou mohylových pláštů byla vyměřena jako obdélník o délce stran 40x20 m. Delší osa sondy byla orientována ve směru Z-V a přesně kopírovala spojnicí středů mohyl 7 a 8 (obr. 5). Sonda I byla rozdělena na 32 čtverců o délce strany 5 metrů. Výzkum se zaměřil na jižní polovinu mohyly 8 (čtverce 14, 15, 16 a 24) a jejího bezprostředního okolí směrem na V (čtverce 33, 34), na J (čtverec 6) a Z (čtverec 12). Ve snaze zachytit půdorys zbytků hrobové jámy byla provedena exkavace části čtverců 22 a 23. Kromě toho byla v r. 2013 položena sondáž v místech geofyzikálních anomálií (sonda II, III a IV) s cílem prověřit existenci potenciální mohyly (hrobu) bez násypu, identifikovat lokální anomálie vyhodnocené jako zahloubené objekty a konečně řešit otázku terénních depresí.

5.1 Popis terénní situace

Z poznatků dosažených dosavadním výzkumem si můžeme vytvořit představu o budování a využívání mohyly č. 8. Část z nich již byla podrobně publikována (KRIŠTUF ET AL. 2012), proto se omezíme pouze na shrnutí poznatků. Makroskopicky pozorovatelné rozdílů ve zvrstvení pláště (vrstva 002 a 004) jsou podle chemické analýzy způsobeny přírodními procesy (degradace půdy vyplavováním vápníku: HEJCMAN ET AL. 2013)

a mohylový plášť byl navršen jednorázově. Podařilo se potvrdit předpoklad, že tmavá humózní vrstva (008 – mocnost až 40 cm) pod pláštěm je zachovalým pravěkým půdním typem dochovaným pouze díky překryvu mohylou. Má charakter černozemě, úrodností je srovnatelná se současnou ornou půdou v okolí lokality. Mimo pláště mohyl je degradovaná, stejně jako jinde na lokalitě a v jejím sousedství. Materiál použitý na stavbu mohyly nebyl ovlivněn předešlými sídelními aktivitami. Zachycená hrobová jáma v centrální části mohyly byla zahloubena do původního rostlého terénu až mírně do podloží (celková hloubka 1, 2 m) a zaplněna materiálem z okolí. Tak se do její výplně dostal původní půdní typ (humózní vrstva) i spraž z původního půdního pokryvu. Sekundární výkop (005/006) se výrazně liší od ostatních vrstev již od svrchní vrstvy pláště pod lesní hrabankou. Měl velice nepravidelný tvar a zasahoval do podloží (009, 011) tak, že ve V části končil až pode dnem hrobové jámy, zatímco na opačné straně zůstala část hrobové jámy nedobrána. To skýtalo naději na její exaktní výzkum. Po snížení pláště rozšířením ve čtvercích 22 a 23 až na celý půdorys hrobové jámy se však ukázala masivnost výkopu, která nedovoluje více než konstataci, že hrobová jáma tvořila původně obdélník se zaoblenými rohy s orientací SZ-JV. V jejím zbytku (SZ segment) se nepodařilo najít žádné artefakty ani zbytky kosterních pozůstatků. Zajímavostí je výrazné zhutnění výplně působící dojmem záměrného jednorázového zaházení (nelze zde hovořit o postupném zaplňování výkopu). Další pohřební praktiky nebyly v mohyle zachyceny. Z výplně druhotného výkopu pochází řada větších či menších střepů zdobeného zvoncovitého poháru (pohárů?) (ca 40 ks), jejichž intenzita směrem ke dnu výkopu narůstala (obr. 12).

Kromě hrobové jámy, resp. jejího výkopu se podařilo na pomezí JV kvadrantu mohyly objevit 4 kúlové/sloupové jamky uspořádané do čtverce o velikosti 2,3x1,7 m (obr. 11). Z útrobu jedné z nich se podařilo získat několik uhlíků na absolutní datování. Obdobná byla situace na opačné straně (čtverec 13, JZ kvadrant) na pomezí pláště mohyly 8 a 7 opět s odebranými uhlíky (viz dále). Největším překvapením byla celá mísovitá nádoba (obr. 13) nacházející se ve svrchní části vrstvy 008 (půdní typ) ve čtverci 15, s jejímž časovým zařazením máme potíže. Vztah k humóznímu půdnímu typu, podobně jako u kúlových/sloupových jamek, není jasný.

V ostatních sondách se podařilo identifikovat snad dva zahloubené objekty bez náleží. Paradoxem je jejich překrytí vrstvou s koncentrací fragmentů keramiky a několika kusy štípané industrie ovšem mimo půdorys objektů. V místech jedné ze zvolených depresí (sonda IV) byla obnažena oválná jáma s nálezy novověké keramiky a železnou podkovou. Na jejím profilu se podařila vysledovat dvojici vyjetých „kolejí“, proto lze tyto aktivity spojovat patrně s novověkými komunikacemi, na což by ukazoval i průběh některých starých cest na lidarovém snímku (obr. 10).

5.2 Nálezy

Během sondážního výzkumu mohyly č. 8 bylo objeveno více než 90 artefaktů, resp. jejich zlomků v podobě 1 celé nádoby, mnoha keramických zlomků, drobné kousky maza-nice, několika kusů kamenné štípané industrie a část kamenného sekeromlatu (KRIŠTUF ET AL. 2012, obr. 13).

Většina nalezených artefaktů pochází z pláště mohyly (vrstva 002 a 004). Zajímavý je výskyt artefaktů ve vrstvě 006, která je výplní recentního vkopu 005 (viz výše). Kromě dvou recentních artefaktů (zlomek glazované keramiky a šroub) byly v této vrstvě objeveny četné zlomky zvoncovitého poháru. S největší pravděpodobností se jedná o jeden

keramický tvar (obr. 12). Zlomky se začínaly objevovat ca 1 metr pod vrcholem mohylového násypu a směrem ke dnu výkopu jich přibývalo. Podle jejich rozmístění je zřejmé, že neležely v původní poloze, ale byly roztroušeny ve výplni recentního vkopu během jeho zasypávání. Jedná o pozůstatky části (?) pohřební výbavy hrobu, který byl umístěn pod středem mohyly a narušen výkopem 005. Tehdejšími výzkumníky byla tato část pohřební výbavy nejspíše přehlédnuta a fragmenty zvoncovitého poháru (nebo pohárů?) se dostaly při zasypávání do výplně výkopu. Zajímavá by tak byla konfrontace s keramikou zdobených pohárů z Dřevohostic nacházející se ve sbírkách MZM Brno.

Přítomnost omlětých atypických keramických zlomků ve vrstvách pláště mohyly lze považovat za doklad aktivit probíhajících v prostorách mohylníku před založením pohřebiště. Předpokládáme totiž, že materiál na stavbu mohyl byl získáván v jejich bezprostředním okolí. Pro to by mohla svědčit i přítomnost dodnes patrných jam a terénních depresí v okolí mohyl. Do pláště se tak nálezy pravděpodobně nedostaly záměrně, ale společně se zemínou při vršení pláště mohyly. Z toho důvodu je nemůžeme považovat za spolehlivý datovací materiál. Navíc je lze řadit jen obecně do pravěku. To se týká i kamenných artefaktů, které byly objeveny ve vrstvě 002 (3 kusy štípané industrie a 1 zlomek sekeromlatu) a které lze datovat pravděpodobně do období před stavbou mohyly (především sekeromlat).

Nejzajímavějším nálezem je esovitě profilovaná mísovitá nádoba s rozšířeným přesekávaným okrajem a trojicí nebo čtveřicí krátkých prolamovaných lišt na maximální výduti (obr. 13) nalezená ve čtverci 15 na rozhraní vrstev 004 a 008. K nádobě se nám prozatím nepodařilo najít adekvátní analogii. Ačkoliv jednotlivé prvky (přesekávání a zduření okraje, kratší prolamované lišty) nacházíme např. na mlado-pozdně eneolitické keramice (Makó/Kosihy–Čaka, Somogyvár–Vinkovci, Cham, Řivnáč, Jevišovice), z našich pohárových kultur pak blíže ke šňůrové keramice, profilace nádoby je jiná a přesnou analogii se nám doposud najít nepodařilo.

6 Absolutní datování

Na radiokarbonové datování byly předány tři vzorky uhlíků z různých nálezových situací. První vzorek byl odebrán z výplně kúlové/sloupové jamky č. 014 ve čtverci 16. Naměřenou hodnotu UGAMS–11867: 3830±30 BP lze kalibrovat na 1 sigma 2308–2206 cal BC, resp. 2 sigma 2351–2198 cal BC (CalPal 2350–2230 cal BC). V rámci dosud známých dat KZP na Moravě, ale i ve střední Evropě (PEŠKA 2012, obr. 6–8; 2013, Tab. 7) zapadá do sekvence dat této kultury. Svou hodnotou by spíše mělo náležet k mladšího úseku, i když obdobně je absolutně datována řada celků starší i klasické fáze KZP (negativní projevy zploštění kalibrační křivky). Pro nás je důležitá informace, že konstrukce by měla nějakým způsobem souviset s pohřební aktivitou.

Druhý vzorek poskytl uhlík z výplně kúlové/sloupové jamky (030) ve čtverci 13 (UGAMS–15290: 4320±25 BP; kalibrace OxCal 1 sigma 2930–2895, 2 sigma 3012–2819 cal BC; CalPal 2980–2900 cal BC). Takové datum by mělo signalizovat určité aktivity těsně před uložením pohřbu a vybudováním mohyly. Je srovnatelné s dobou trvání nebo závěrem kultury jevišovické (PEŠKA 2011; 2013, Tab. 4), kultury kulovitých amfor, někde i badenské kultury nebo nástupu kultury se šňůrovou keramikou, kde se však takto vysoká data neobjevují na našem území (chybí však datování nej/starší fáze MŠK), ale jsou známa např. z Polska (Kujavy, JV a V Polsko: CZEBRESZUK 1996; CZEBRESZUK/SZMYT 2001; WŁODARCZAK 2001; 2007; MACHNIK ET AL. 2009), spojována však většinou s nejstaršími projevy této kultury.

Třetí vzorek byl pořízen z vrstvy původního půdního typu (008) pod pláštěm mohylového násypu a jeho hodnota by nám měla datovat proces vzniku a ukládání původního černozemního pokryvu lokality (ukazuje na bezlesé okolí). Jeho hodnota UGAMS–15289: 5270±25 BP je kalibrována na 1 sigma 4225–4001 cal BC a 2 sigma 4174–4034 cal BC (CalPal 4200–4040 cal BC). To v našem prostředí zhruba odpovídá počátkům eneolitu – epilengyelskému stupni vývoje, z něhož absolutní data na Moravě zoufale chybí, i když se první vlašťovky objevují (podobná nepubl. data z Mostkovic a Slatinek). Datum má nejvyšší hodnotu a je nasnadě, že všechny následné aktivity se měly odehrát post quem, byť to stratigrafická pozorování v rámci terénního výzkumu exaktně nedoložila. V této souvislosti nelze nezpomenout na jordanovské sídliště, nacházející se zjevně pod šňůrovým mohylníkem, situované však na opačném (jižním) konci lesa (ČERVINKA 1909, 57, tab. V; 1934, 6–7, obr. 7), vzdálené ca 1,6 km vzdušnou čarou. Naše skromné doklady sídelní aktivity nejsme zatím schopni přesněji datovat.

7 Problémy a interpretace

Z dosavadního výzkumu na základě stratigrafie, ale nakonec i výsledků chemické analýzy půd (HEJCMAN ET AL. 2013) dospíváme k závěru, že námi zkoumaná mohyla byla vybudována jednofázově prostým navršením zeminy nad jediný centrální hrob, jehož hrobová jáma byla vyhloubena z úrovně tehdejšího povrchu přes původní humózní půdní typ až lehce do sprašového podloží. Před navršením mohylového pláště pravděpodobně nebyl povrch terénu příliš upravován. Svědčí pro to přítomnost půdního typu (007/008), který obsahoval celou nádobu. Důležité také je, že v nejbližším okolí mohyly se tato vrstva nevyskytuje. To by mohla být rozhodující indicie proto, že materiál pro navršení mohylového pláště byl získáván právě v okolí mohyly. Během tohoto procesu došlo v těchto místech k odstranění půdního typu. Pro tuto možnost navíc svědčí zvrstvení výplně sekundárního výkopu. Stopami po využívání místního materiálu ke stavbě mohyl by mohly být i již zmíněné terénní deprese v podobě nepravidelných prohlubní – jam, vyskytující se toliko v okolí mohyl jak u této, tak i dalších mohylových skupin na lokalitě, i když jejich interpretace může místně souviset s komunikacemi (viz výše). Je také možné, že přes místa s vytěženou zemínou (deprese) probíhala pozdější komunikace, jejíž stopy a související nálezy byly objeveny v sondě IV, a která je rozpoznatelná i na lidarovém snímku (obr. 10).

K pohřebním účelům byl využit pouze střed mohyly, což podtrhují i výsledky geofyzikálního měření. I přes porušení dřívějším výkopem můžeme konstatovat, že ve středu mohyly byl s největší pravděpodobností uložen pohřeb kultury zvoncovitých pohárů, neboť opakovaná přítomnost zlomků zdobeného zvoncovitého poháru v několika úrovních výplně výkopu nemůže být náhodná a jde nejspíše o součást pohřební výbavy. Z hlediska poznání výzkumných praktik na přelomu 19. a 20. století je rovněž zajímavé zjištění, že výkop byl s největší pravděpodobností brzy po výzkumu záměrně zasypán, což není pro danou dobu zcela typické. Dalším důležitým poznatkem je minimálně v našem případě popření teorie o nezahlabování hrobových jam nositeli KZP pohřbívajícími pod mohylami na východní Moravě (cf. ČERVINKA 1911, 69; 1934, 32). Opak jednoznačně dokazuje malý relikv původní hrobové jámy zahloubené až do podloží na dně mohyly 8.

I s ohledem na výsledky absolutního datování jsme na rozpácích při interpretaci kúlových/sloupových jamek při okraji mohylového pláště, když stratigraficky jejich vztah k pravěkému půdnímu typu (007/008) přesně stanovit nejsme schopni (nabízí se nerozeznání zahloubení), přestože z něj pořízené absolutní datum (4200–4000 BC) je nejstarší,

což je logické a potvrzuje jeho věrohodnost. Datování čtveřice jamek ve čtverci 16 rámcově ještě do období KZP (2350–2200 BC) může ukazovat na souvislost s pohřbem snad v podobě nějaké formy pohřební konstrukce jak ji známe např. z pohřebiště v Hošticích (MATĚJČKOVÁ/DVOŘÁK 2012, 127–131, obr. 1–3). Půdorysnou podobnost vykazuje např. i dům mrtvých nad hrobem ze Stříbrnic (PEŠKA/TAJER 2007). Osamocená jamka ve čtverci 13 poskytla datum starší na úrovni 3000–2900 BC a mohla by signalizovat blíže nespecifikované aktivity před navršením mohyly, jak o tom vypovídá kolekce abradowaných střepů, štípaných nástrojů a zlomek sekeromlatu z pláště mohyly i koncentrace nálezů a výzkum dvou objektů v sondě II (viz výše). Tyto artefakty lze datovat pouze rámcově do pravěku (případně neolitu/eneolitu), datum se pak hlásí do doby trvání či vyznívání jevišovické (teoreticky příp. adekvátně bošácké), kultury kulovitých amfor nebo i kultury badenské, příp. nástupu kultury se šňůrovou keramikou. Nelze tak a priori vyloučit možnou vazbu na tuto formaci, k níž část dřevohostického pohřebiště náleží, byť na základě dostupných pramenů se jedná již o lokální fázi vývoje MŠK, která by měla být datována o několik století později.

8 Závěr

Realizovaný výzkum mohylového pohřebiště v Dřevohostickém lese ve své dosavadní formě přinesl několik zajímavých i zcela nových poznatků. Jistou nesrovnalost vnímáme mezi výsledkem chemické analýzy půd s absencí jakýchkoliv úprav před založením mohylníku (HEJCMAN ET AL. 2013) ve srovnání s archeologickým zjištěním (kumulace nálezů, zahlobené objekty, pravěké artefakty z pláště mohyly 8, celá nádoba na povrchu či ve svrchní části půdního typu, absolutní datování), byť aktivita asi nebyla příliš výrazná a konkrétně na odebíraných vzorcích z prostoru mohyly se nemusela projevit. Dokladem staršího osídlení a součástí blíže nejasné nadzemní konstrukce pak může být jamka s uhlíky z počátku 3. tis. př. n. l. To neumíme blíže definovat ani kulturně zařadit.

Založení severní skupiny mohylového pohřebiště na konci eneolitu s počtem 9 hrobů (existence geofyzikou předpokládaných dalších 2 mohyl nebyla prokázána) jsme schopni poměrně dobře rekonstruovat. Mohyla kryla pouze jediný kostrový pohřeb KZP zahlobený přes pravěký půdní typ až do podloží. Pozitivně zjištěným milodarem byl zdobený pohár nebo poháry, jehož podstatná část byla evidována ve výplni Příkrylova nebo Červinkova výkopu hrobové jámy. Ta byla zaplněna intencionálně okolní zeminou, stejně jako recentní vkop (pečlivě zaházen patrně v návaznosti na ukončení výzkumu). Nad pohřbem byl pak jednorázově navršen jednoduchý plášť hlínou z bezprostředního okolí. Kúlová/sloupová konstrukce tvaru čtverce s datací do KZP může souviset přímo s mohyloou, ale spíše reprezentuje doprovodnou pohřební konstrukci, resp. funerální stavbu. Podle geofyzikálního měření na dalších místech se popsané bude týkat standardního obrazu pohřebního ritu v Dřevohosticích, když ani sondážní výzkum existenci hrobů či jiných pohřebních aktivit mezi mohylami neprokázal.

Zásadní je objev ca 30 m dlouhého severního profilu v mohyle č. 8 se zachovaným „pohřbeným“ půdním horizontem (epilengyelský stupeň), resp. černozemí, která se mimo mohylové pláště nezachovala a degradovala do podoby dnešní luvizemě. Původní pokryv lokality lze charakterizovat jako bezlesou rozvolněnou doubravu na černozemi.

Množství zachycených terénních depresí ve formě nepravidelných jam, resp. prohlubní se v lesním porostu jinde než mezi mohylami nevyskytuje. Výzkum jedné z nich přinesl jámu na dně s dvojicí vyjetých kolejí a nálezy novověké keramiky a železné podkovy, což

jsou atributy místních komunikací na lidarovém snímku i mezi naší skupinou mohyl velice dobře patrné (obr. 10). Na druhou stranu nevíme jakým způsobem by mohly další rozsáhlejší jámy mimo trasy s úvozovými cestami přímo souviset. Nabízí se tak interpretace starších depresí vzniklých v souvislosti s navrhováním mohyl, které byly později protnuty novověkými úvozovými cestami.

Novodobý moderní multioborový výzkum dřevohostického mohylníku ukázal důležitost inovovaných poznání i v oblastech pro archeologii relativně dobře známých. Poskytl řadu nových dat pro rekonstrukci nejen přírodního prostředí (pravěký půdní pokryv), ale i samotných pohřebních praktik závěru eneolitu (jediný centrální pohřeb pod jednoduchým zemním pláštěm mohyly, zahlobování hrobů KZP až do podloží, funerální stavba?, absence hrobů mezi mohylami), stejně jako sled pre/historických událostí na lokalitě samé před i po realizaci pohřebních aktivit. Jeho podrobné vyhodnocení jistě přinese řadu dalších zajímavých poznatků i odpovědí na stěžejní otázky.

Literatura

- CZEBRESZUK, J. 1996: Społeczności Kujaw w początkach epoki brązu. Poznań.
- CZEBRESZUK, J. /SZMYT, M. 2001: The 3rd Millenium BC in Kujawy in the Light of ¹⁴C Dates, IN: CZEBRESZUK, J. – MÜLLER, J. (ed), Die absolute Chronologie in Mitteleuropa 3000–2000 v. Chr. , Poznań, Bamberg, Rahden, 177–208.
- ČERVINKA, I. L. 1909: O nejstarších mohylách moravských, *Pravěk* 5, 53–58, 114–143.
- ČERVINKA, I. L. 1911: O „zvoncovitých pohárech“, *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XXVIII*, 66–87, 109–125.
- ČERVINKA, I. L. 1934: Mohyly na východní Moravě. Nepublikovaný rukopis v archivu MZM Brno. Kojetín.
- HEJCMAN, M. /SOUČKOVÁ, K. /KŘIŠTUF, P. /PEŠKA, J. 2013: What questions can be answered by chemical analysis of recent and paleosols from the Bell Beaker barrow (2500–2200 BC), Central Moravia, Czech Republic? *Quaternary International* 316 (2013), 179–189.
- KŘIŠTUF, P. /PEŠKA, J. /RYTÍŘ, L. 2012: Archeologický výzkum eneolitického mohylníku v Dřevohostickém lese: výsledky první sezóny. In: PEŠKA, J. /TRAMPOTA, F. (eds.) *Otázky neolitu a eneolitu 2011. Sborník referátů z 30. pracovního setkání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska, Mikulov 19. – 22. 9. 2011. Mikulov – Olomouc*, 67–77.
- MACHNIK, J. /BAGIŇSKÁ, J. /KOMAN, W. 2009: Neolityczne kurhany na Grzędzie Sokalskiej w świetle badań archeologicznych w latach 1988–2006. Kraków.
- MATĚJČKOVÁ, A. /DVOŘÁK, P. 2012: Nadzemní stavby v Hošticích I a v Hošticích IV. In: MATĚJČKOVÁ, A. /DVOŘÁK, P. (eds.) *Pohřebiště z období zvoncovitých pohárů na trase dálnice D1 Vyškov – Mořice. Pravěk, Supplementum 24. Brno*, 127–132.
- MILO, P. 2011: Správa o geofyzikálnom prieskume: Dřevohostice (mohylník), 14. 7. 2011. Brno.
- MILO, P. 2012: Správa o geofyzikálnom prieskume: Dřevohostice (mohylník) 2012. Brno.
- NEUSTUPNÝ, E. (ed.) 2008: *Archeologie pravěkých Čech 4: Eneolit. Praha*.
- PEŠKA, J. 2011: Nové poznatky o jevišovickém osídlení v regionu střední Moravy, In: POPELKA, M. /ŠMIDTOVÁ, R. (eds.) *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 28. zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu (nejen) Čech, Moravy a Slovenska, Mělník 28. 9. – 1. 10. 2009, Praehistorica XXIX, Praha*, 297–322.

- PEŠKA, J. 2012: Absolutní datování hrobů z období KZP z Hoštic I a ze Záhlinic I. In: MA-TĚJČKOVÁ, A. /DVOŘÁK, P. (eds.) Pohřebiště z období kultury zvoncovitých pohárů na trase dálnice D 1 v úseku Vyškov – Mořice. *Pravěk Suppl.* 24 (Brno 2012), 153–166.
- PEŠKA, J. 2013: Morava na konci eneolitu. Olomouc.
- PEŠKA, J. V TISKU: Nová šňůrová pohřebiště na střední Moravě. Dosavadní výsledky horizontální stratigrafie. In: Otázky neolitu a eneolitu v našich zemích 2005. Sborník příspěvků ze 24. pracovního setkání, Rosice 17. – 20. 10. 2005, *Přehled výzkumů* 54, Brno, v tisku.
- PEŠKA, J. /TAJER, A. 2007: Hrob kultury zvoncovitých pohárů s nadzemní konstrukcí a zlatem ze Stříbrnic. In: BÉM, M. – PEŠKA, J. (eds.), *Ročenka 2006*, Olomouc, 67–87.
- ŠEBELA, L. 1999: The Corded Ware Culture in Moravia and in the Adjacent Part of Silesia. Brno.
- TENCER, T. /MILO, P. 2013: Geofyzikálny prieskum Dřevohostice – polohy Prostřední les a Hony. Brno.
- TUREK, J. – PEŠKA, J. – MATĚJČKOVÁ, A. 2011: Visible and invisible Monuments Late Eneolithic Burial Mounds in forested Areas of Central Moravia. In: Borgna, E. – Müller Celka, S. (eds.) *Ancestral landscapes Burial Mounds in the Copper and Bronze Ages (Central and Eastern Europe – Bakans – Adriatic – Aegean, 4th – 2nd millennium B. C.)*. Proceeding of the International Conference held in Udine, May 15th – 18th 2008, *Travaux de la Maison de l’Orient et de la Méditerranée N. 58*, Lyon, 107–117.
- WŁODARCZAK, P. 2001: The Absolute Chronology of the Corded Ware Culture in South-eastern Poland. In: CZEBRESZUK, J. /MÜLLER, J. (Hrsg.): *Die absolute Chronologie in Mitteleuropa 3000–2000 v. Chr. Studien zur Archäologie in Ostmitteleuropa*. Poznań/Bamberg/Rahden, 2001, 103–129.
- WŁODARCZAK, P. 2007: Problem chronologii radiowęglowej kultury ceramiki sznurowej w świetle dendrochronologicznych datowań późnoneolitycznych osad palafitowych ze Szwajcarii, *Archeologia Polski* LIII, 35–80.
- ZÁPOTOCKÁ, M. 1998: *Bestattungsritus des böhmischen Neolithikums*. Praha.

Summary

Modern Research of an Eneolithic Barrow Cemetery in the Dřevohostice Forest in Eastern Moravia – Preliminary Results

*Jaroslav Peška, Petr Křišťuf, Ladislav Rytíř, Ondřej Švejcar,
Michal Hejzman, Kateřina Součková*

A preserved barrow cemetery from the final Eneolithic (Corded Ware Culture, Bell Beaker Culture) has become the pilot site of the project “Partnership in Research and Presentation of the Archaeological Culture Heritage” (reg. no. CZ.1.07/2.4.00/17.0056), co-financed by the European Social Fund, Education for Competitiveness Operational Programme. The cemetery belongs to the “group of barrows of eastern Moravia” (TUREK ET AL. 2011), last examined in the first quarter of the 1900’s (ČERVINKA 1934).

At present, about 30 barrow mounds stretch within the belt of a plateau ridge between Bezučov and Nahošovice (figs. 1 and 2). They are divided into distinct groups (7) with the distance of hundreds of metres in between (fig. 3). The research focused on the

northernmost group (I), in particular on the area of barrows 7 and 8 where both above-mentioned cultures were expected to be found. All barrows were surveyed (GPS and total stations) and archeogeophysical prospecting was conducted on the entire area of group I (fig. 7). Existence of so far unexcavated barrows with a central grave pit (2.5m × 1.5m, N-S orientation) was confirmed. Further survey in the southern tip of the forest (Dvořák and Prostřední les) and adjoining field (Pláňavy) revealed three other groups of barrows (some *in situ*) as mentioned by earlier sources. Other anomalies were interpreted as sunken settlement features, including kilns (TENCER/MILO 2013, 18). At the same time, field survey of the forest surroundings was carried out (the buffer of 500 m) during which finds within several neolithic/eneolithic and bronze sites were identified (fig. 6). The ALS image of the entire forest was analysed which resulted in the discovery of an entirely new group of approx. seven barrows at the “U Zajíčka” site (fig. 10).

The actual test excavation, using the planum method, focused on the mantle and immediate vicinity of barrow 8 with the use of the square grid system (5m x 5m); almost all the sediment was sifted and necessary samples collected (sediment flotation came out as negative). For future use, a digital terrain model of test excavation I (fig. 5) was made. Terrain observation from “flat” burial grounds confirmed distances between individual barrows (NEUSTUPNÝ 2008, 131; PEŠKA 2013, 113; IN PRINT). While digging through the southern half of barrow 8, a profile of about 30 m in length appeared which indicated the “history” of this burial. Also, a chemical analysis of soil from the barrow mantle was conducted (HEJCMAN ET AL. 2013), which resulted, in particular, in ascertaining the existence of buried primeval soil horizon (absolutely dated to the epilengyel period 4,200 – 4,000 BC) of quality black earth, preserved only below the mantle of the barrow. Charcoal from three settings was collected for radiocarbon dating (figs. 16 – 18).

Obtained results revealed the fact that the barrow was a one-off structure, built from the surrounding earth for a single central burial. At first, a grave pit was dug from the level of the then surface through the prehistoric soil horizon (thickness up to 40 cm, layer 008) down to the subsoil (cf. theories on burials of Bell Beaker people at the terrain level: ČERVINKA 1911, 69; 1934, 32). Following the actual burial and placing of the gifts, the pit was filled with the dug-out earth and surrounding clay. Most likely, it was a Bell Beaker inhumation (about 40 shards of ornamented cup/s as the only positively confirmed gift in the pit filling, or the dug-out earth), of which the only fractional (unfortunately empty) grave pit relic was ascertained just above the subsoil (fig. 12). The entire situation was complicated by secondary digging of F. Přikryl or I. L. Červinka (005 and 006) directed rather insensitively through the barrow centre down to the subsoil. The character of its contents indicated its quick refilling.

Contrary to the above-mentioned chemical soil analysis which rather pointed at no adjusting activities prior to the barrow building (HEJCMAN ET AL. 2013), the archaeological situation in the barrow and its vicinity (concentration of finds, sunken features, prehistoric artefacts from the mantle, a complete vessel in the surface section of the soil type) as well as the absolute dating allow to admit a certain – not further specified – settlement activity. This activity could be connected with a single stakehole/posthole in square 13 dated to 3,000–2,900 BC (end of the Baden Culture, development and end of the Jevišovice and Globular Amphora Culture, theoretically also Bošáca Culture, arrival of the Corded Ware Culture) and also a bowl-shaped vessel (fig. 14), the dating of which has proved to be difficult. Four holes in square 16 (fig. 11), absolutely dated to the Bell Beaker Culture

(2, 350–2, 200 BC), could be linked with the burial through the form of the accompanying burial structure, or a funeral structure.

Further minor test trenches revealed shallow sunken features with groups of finds outside their layout. A profile of one of numerous depressions, found in the forest only in the area of the barrows, showed a pair of tracks together with finds of modern ceramics and an iron horseshoe. This tends to be interpreted as a crossing of earlier depressions, created after the barrow building, by modern routes.

Captions

Fig. 1: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Location of the barrow cemetery on an overall map with marked location of barrow groups.

Fig. 2: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Layout of groups and barrow dating (according to ŠEBELA 1999).

Fig. 3: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. GPS survey of current conditions of barrows visible in the terrain.

Fig. 4: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Distribution of barrows in group I and indication of test excavation I through barrows 7 and 8.

Fig. 5: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Digital terrain model of test excavation I with square grid and marked squares under examination (gray).

Fig. 6: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Examined area around the forest with results of field survey and collection of pottery (A) and stone artefacts (B).

Fig. 7: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Results of geophysical prospecting on the area of group I.

Fig. 8: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Results of geophysical prospecting in the southern tip of the forest, "Dvořákův les" site.

Fig. 9: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Results of geophysical prospecting in the southern tip of the forest and adjoining field, "Prostřední les" and "Pláňavy" site.

Fig. 10: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. The digital terrain model of the Dřevohostice Forest taken via the airborne laser scanning. Top: detail of barrow group I, terrain depressions and routes. Bottom: newly discovered group of barrows on the "U zajička" site.

Fig. 11: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Distribution of stake/postholes at the bottom of square 16 with absolute dating.

Fig. 12: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Profile + a part of the grave pit.

Fig. 13: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Drawing + picture of an ornamented bell beaker.

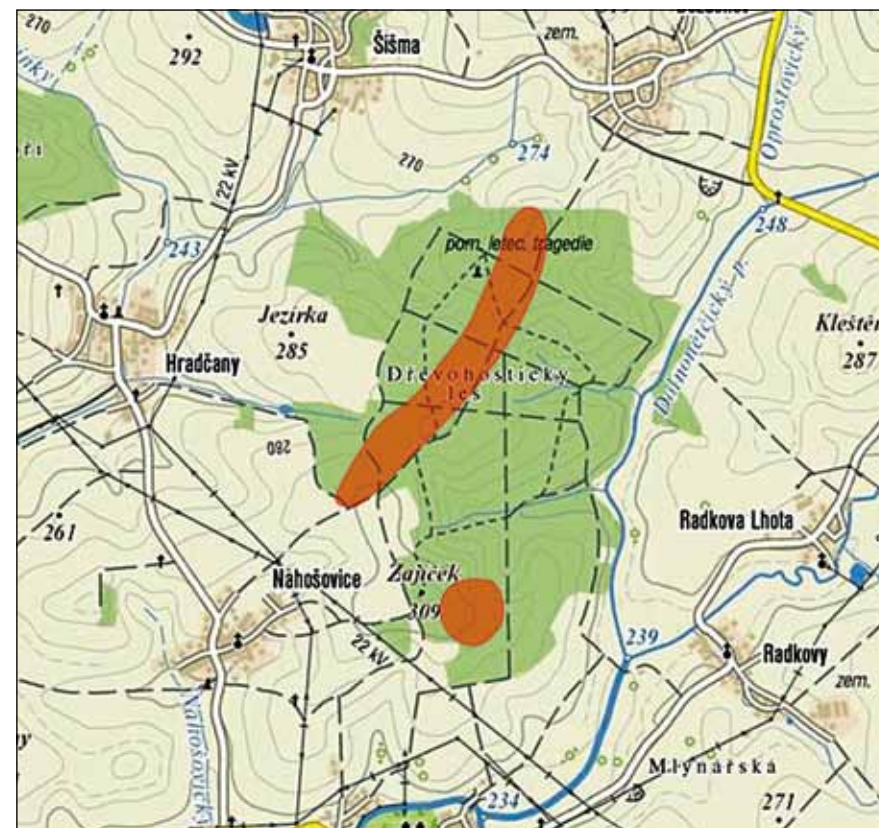
Fig. 14: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Drawing + picture of a ceramic bowl.

Fig. 15: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. Profile + chemical analysis.

Fig. 16: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. ^{14}C dating from stakehole, square 16.

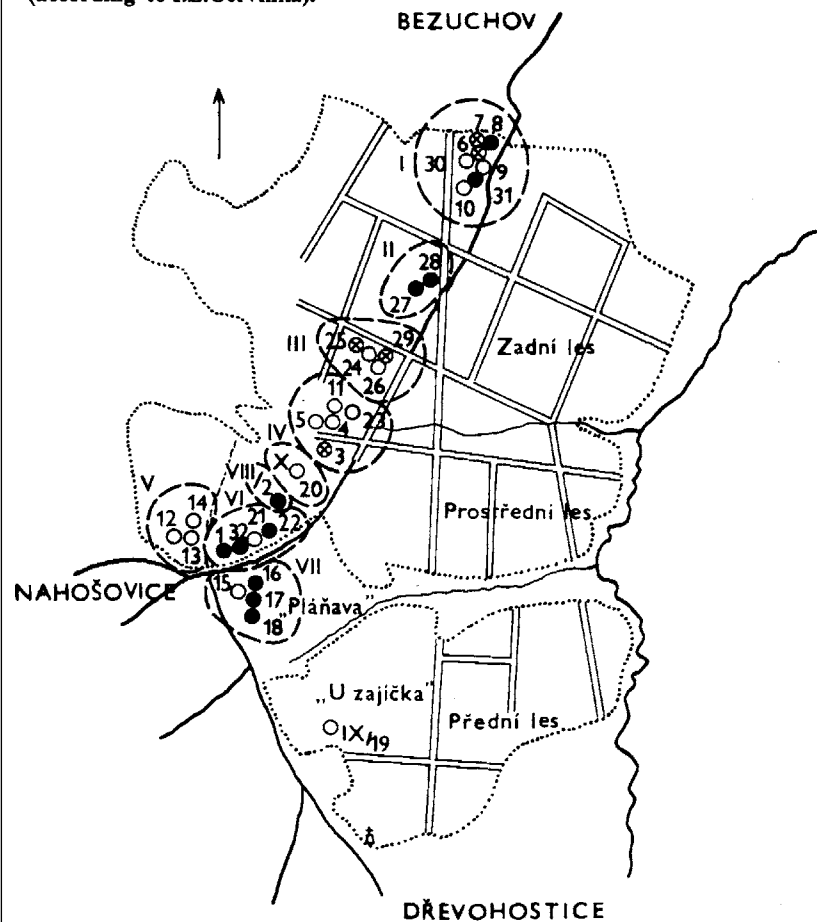
Fig. 17: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. ^{14}C dating from stakehole 030, square 13.

Fig. 18: Dřevohostice – Dřevohostice Forest. ^{14}C dating from the soil horizon.

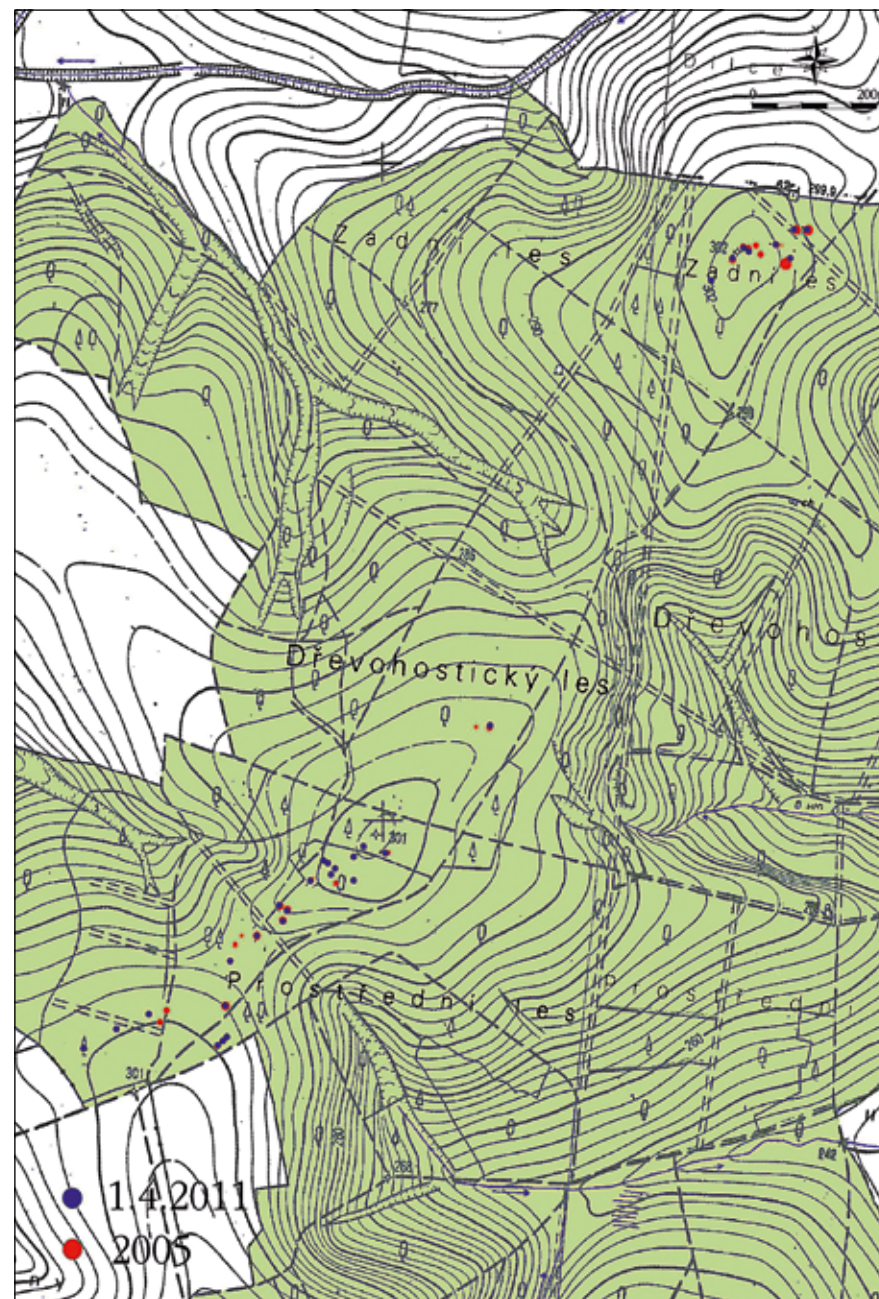
Obr. 1: Dřevohostice – Dřevohostický les. Lokalizace mohylníku na přehledové mapě s vyznačením polohy mohylových skupin.

Allocation of barrows (eventually of their groups) in the woods of Dřevohostice (according to I.L.Červinka).

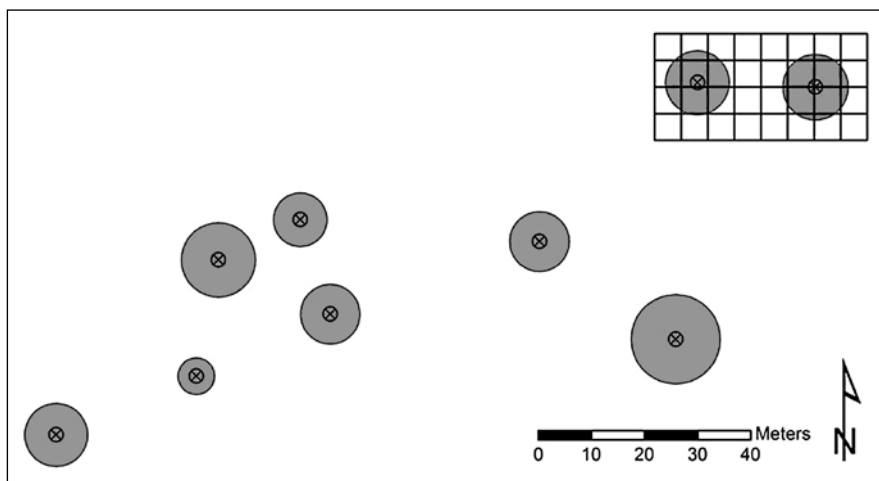

Legend: the full circle - a barrow of the Bell Beaker culture (BBK), empty circle a barrow of the Corded Ware culture (CWC), a circle with a cross a barrow with no cultural affiliation.

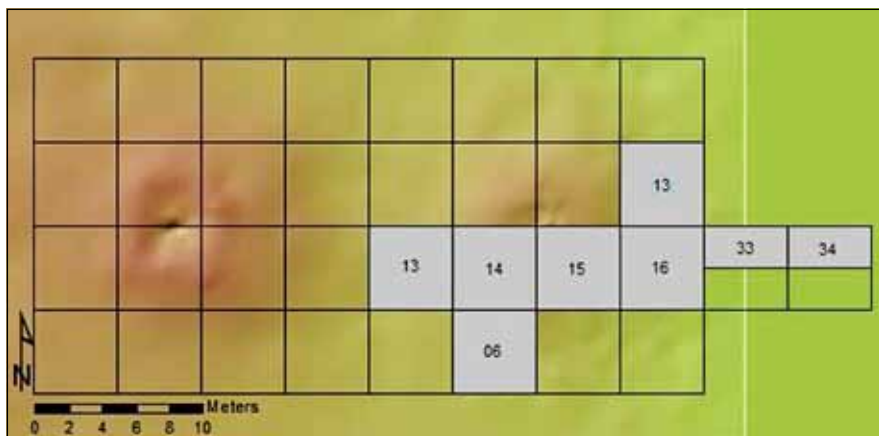
Obr. 2: Dřevohostice – Dřevohostický les. Rozložení do skupin a datování mohyl (podle ŠEBELA 1999).

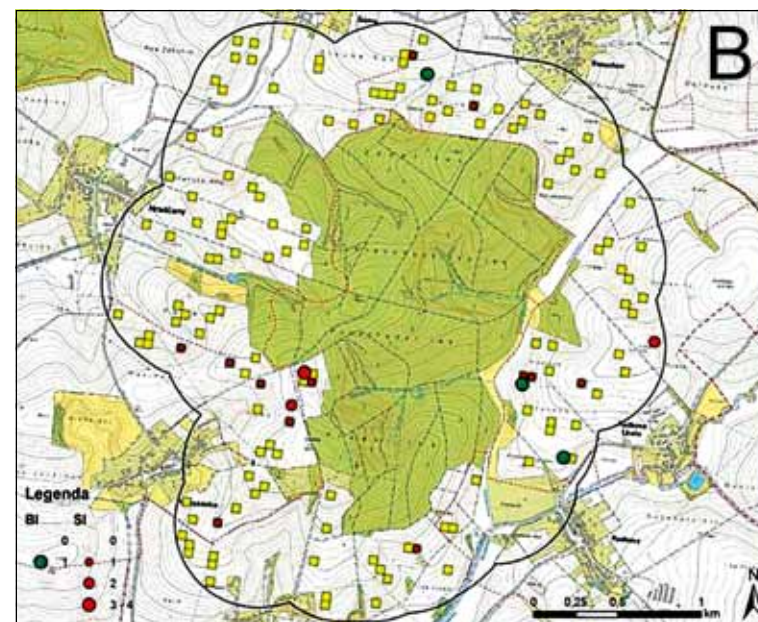
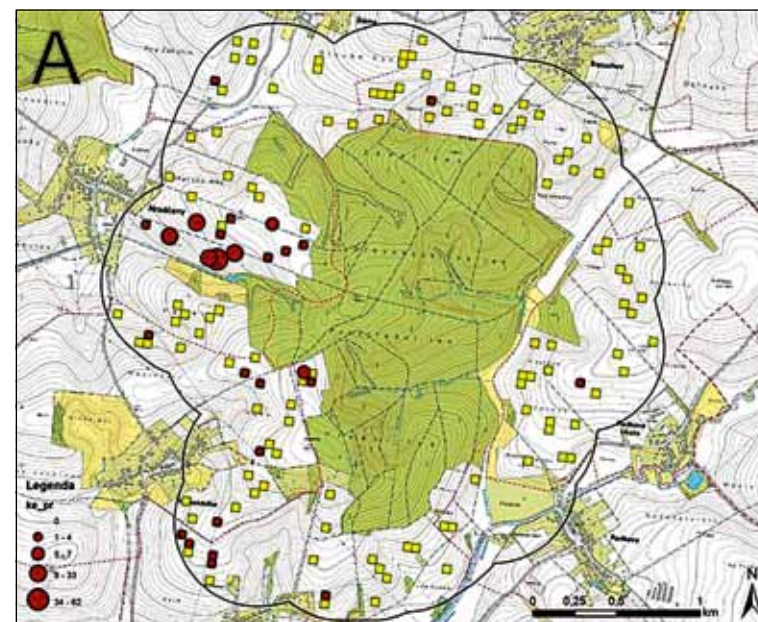
Obr. 3: Dřevohostice – Dřevohostický les. Zaměření stávajícího stavu v terénu patrných mohyl za pomoci GPS.

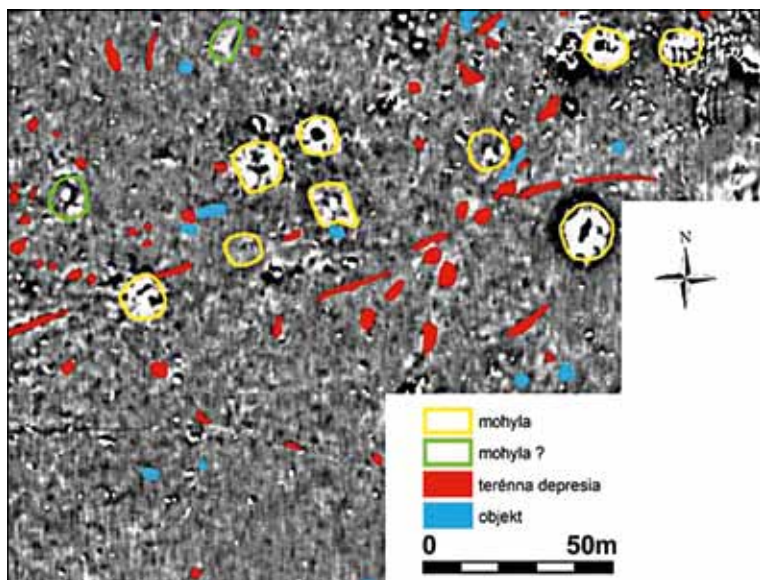
Obr. 4: Dřevohostice – Dřevohostický les. Rozložení mohyl ve skupině I a vyznačení sondy I přes mohylu č. 7 a 8.

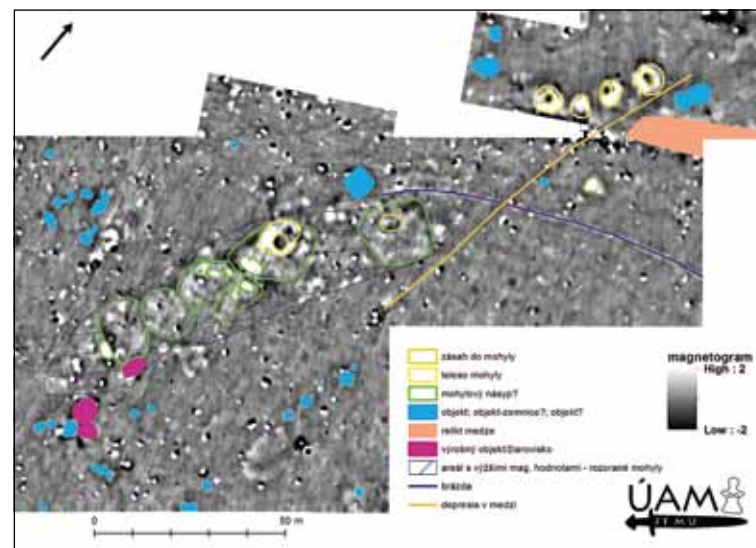
Obr. 5: Dřevohostice – Dřevohostický les. Georeliéf sondy I se čtvercovou sítí a vyznačením zkoumaných čtverců (šedá).

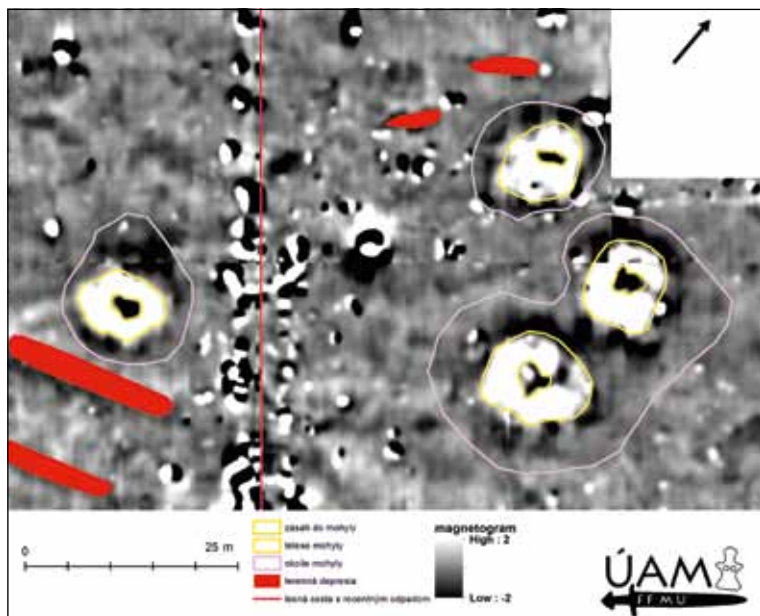
Obr. 6: Dřevohostice – Dřevohostický les. Obalové zájmové území kolem lesa s výsledky povrchových sběrů keramiky (A) a kamenných artefaktů (B).

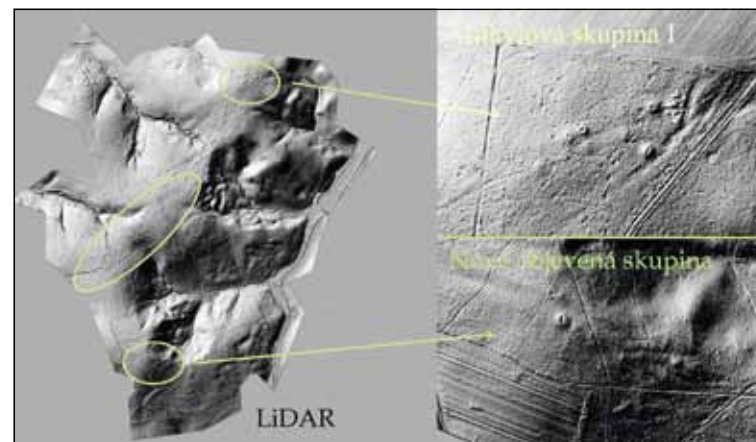
Obr. 7: Dřevohostice – Dřevohostický les. Výsledky geofyzikální prospekce na ploše skupiny I.

Obr. 9: Dřevohostice – Dřevohostický les. Výsledky geofyzikální prospekce na J okraji lesa a na přilehlém poli v trati Prostřední les a Pláňava.

Obr. 8: Dřevohostice – Dřevohostický les. Výsledky geofyzikální prospekce v J cípu lesa v trati „Dvořákův les“.

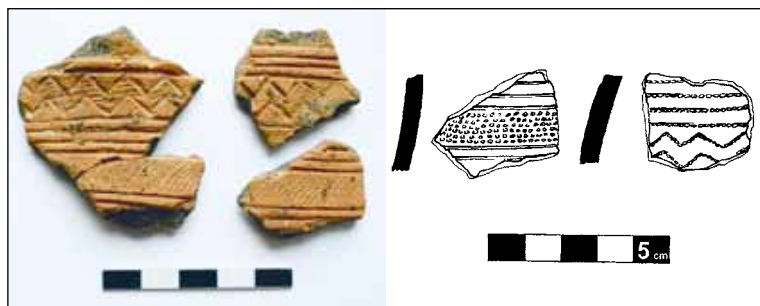
Obr. 10: Dřevohostice – Dřevohostický les. Digitální model terénu v Dřevohostickém lese pořízený za pomoci laserového skenování (LiDAR). Nahoře: detail skupiny mohyl I, terénních depresí a průběhu úvozových cest. Dole: nově objevená skupina mohyl v trati „U zajička“.

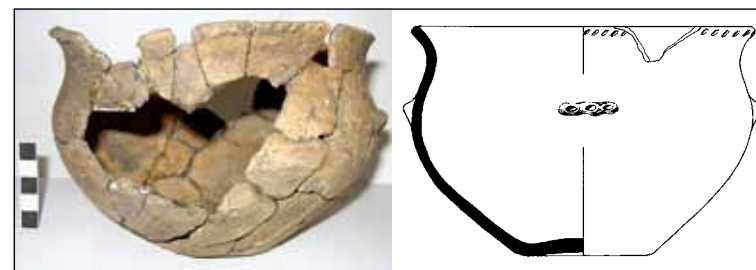
Obr. 11: Dřevhostice – Dřevhostický les. Rozmístění kůlových/sloupových jamek na dně čtverce 16 s absolutním datem.

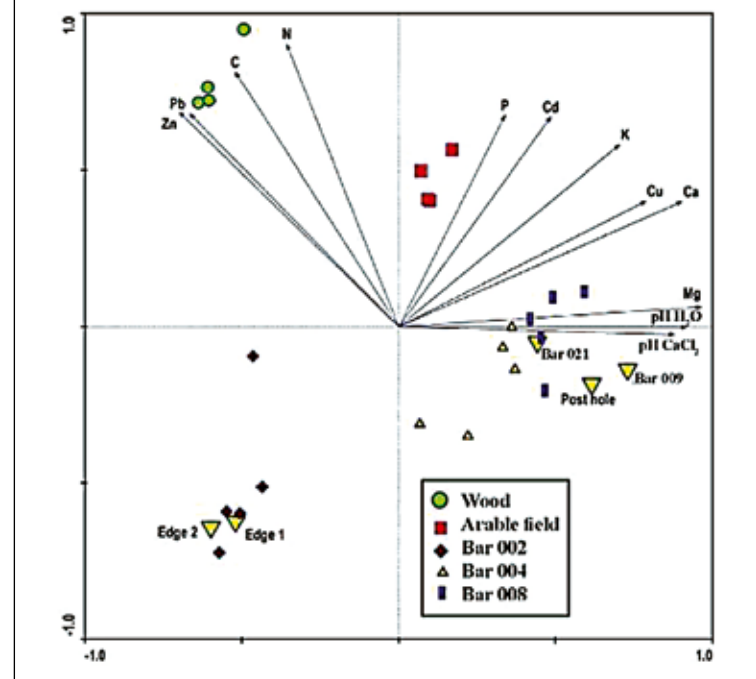
Obr. 12: Dřevhostice – Dřevhostický les. Profil + část hrobové jámy.

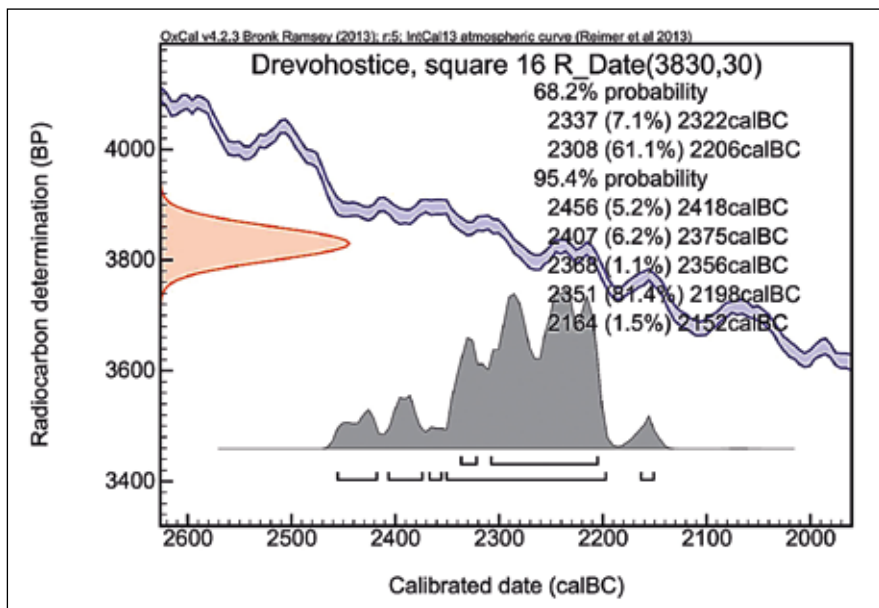
Obr. 13: Dřevhostice – Dřevhostický les. Kresba + foto ZPZ.

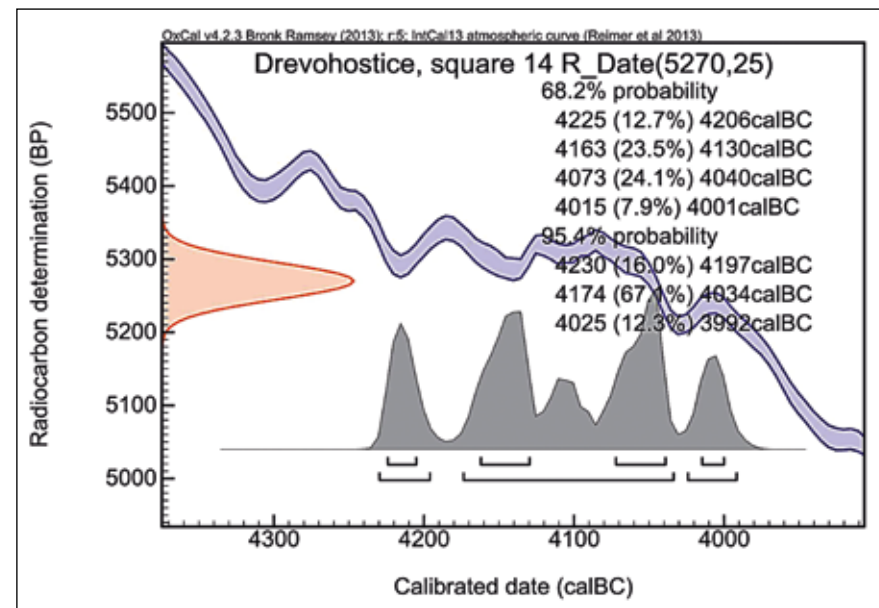
Obr. 14: Dřevhostice – Dřevhostický les. Kresba + foto mísa.

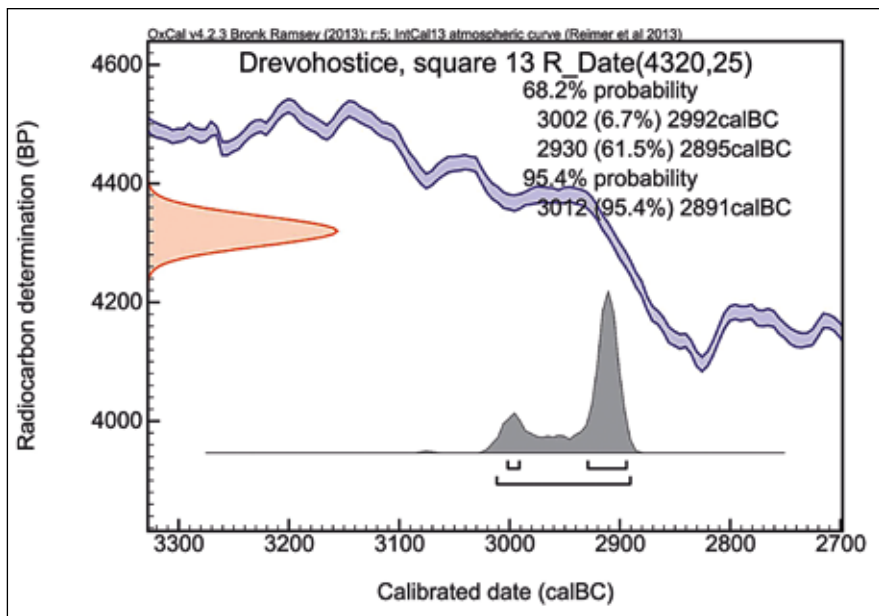
Obr. 15: Dřevhostice – Dřevhostický les. Profil + chemická analýza

Obr. 16: Drevohostice – Drevohostický les. 14C datum z KJ čtverec 16.

Obr. 18: Drevohostice – Drevohostický les. 14C datum z půdního horizontu.

Obr. 17: Drevohostice – Drevohostický les. 14C datum z KJ 030 čtverce 13.